

Οι Άγιοι της Θεσσαλονίκης.

Ενότητα 4: Η εμβληματική μορφή του αγίου Δημητρίου και η σχετική Γραμματεία

Συμεών Πασχαλίδης
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η εμβληματική μορφή του αγίου Δημητρίου και η σχετική Γραμματεία

Τα Μαρτύρια του αγίου Δημητρίου

- Σώζονται 4 Μαρτύρια του αγίου Δημητρίου
 - Τα αρχαιότερα Μαρτύρια:
 - ✓ Passio Prima: Σύντομο Μαρτύριο – Συναξαριακού χαρακτήρα
 - ✓ Passio Altera: Εκτενέστερο και αρχαιότερο του πρώτου
 - Χρονολόγηση: Αρχές 5^{ου} αι.
 - Πηγή: Προγενέστερο-απολεσθέν Μαρτύριο
 - ✓ Μεταφραστικό Μαρτύριο

Βιογραφικά αγίου Δημητρίου

- ❑ Υψηλό αξίωμα στη Ρωμαϊκή διοίκηση
- ❑ Ασπάζεται τον χριστιανισμό και λειτουργεί ως διδάσκαλος
- ❑ Περιοχή ναού Παναγίας Χαλκέων: Τόπος της διδασκαλίας του
- ❑ Κατά την *Passio Altera*, *έτέλει τὰ τῆς λατρείας*
- ❑ Σύλληψη και Μαρτύριο άνευ δίκης
- ❑ Εορτή των Πυθίων: Αφορμή περιστατικού Λυαίου και Νέστορα
- ❑ Θανάτωση του Αγίου από τον Γαλέριο Μαξιμιανό
- ❑ Διά λογχισμού μαρτύριο (περιγράφεται έντονα στην υμνογραφία του αγίου, ως μίμηση του διά λογχισμού μαρτυρίου του Χριστού)

Μνήμη – Λειτουργική Τιμή του αγίου Δημητρίου (1)

- ❑ Ενταφιασμός του αγίου Δημητρίου και ανέγερση οικίσκου-μαρτυρίου
- ❑ Δεν έγινε ανακομιδή των λειψάνων του
- ❑ Ο Ιουστινιανός θέλησε να μεταφέρει τμήμα του λειψάνου του στην Κων/πολη, κατά την ανέγερση του ναού της Αγίας Σοφίας
- ❑ Τάφος - Αλείψανο προσκύνημα
- ❑ Μεταγενέστερες πληροφορίες συμπληρώνουν την εικόνα για τη τιμή που αποδόθηκε στον Άγιο Δημήτριο
 - Θαύματα πολιουχικά (περισσότερα από τα ιαματικά),
 - Θαύματα προστασίας της εσωτερικής ενότητας της πόλης
 - «Αριστοκρατικά» θαύματα ίασεων σε προβεβλημένα πρόσωπα (έπαρχος Ιλλυρικού Λεόντιος).
- ❑ Ανάπτυξη του χριστιανικού προσκυνήματος
 - Τάφος και ναός του αγίου Δημητρίου

Μνήμη – Λειτουργική Τιμή του αγίου Δημητρίου (2)

- ❑ 7^{ος} αι.: Συγκρότηση Α΄ Συλλογής Θαυμάτων του Αγίου από τον αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης Ιωάννη Α΄ (7ος αι.)
 - Σημαντικές πληροφορίες αναφορικά με:
 - ✓ Την πολιουχική ιδιότητα του αγίου Δημητρίου
 - ✓ Τη διάσωση από τις αβαρικές επιδρομές
 - ✓ Τη διατήρηση της εσωτερικής ενότητας της Θεσσαλονίκης
- ❑ Το Τροπάριο «*Μέγαν Εύρατο...*» χρονολογείται στον 7^ο αιώνα
 - Υπέρμαχος της Θεσσαλονίκης
 - Άγιος της Οικουμένης

Μνήμη – Λειτουργική Τιμή του αγίου Δημητρίου (3)

- ❑ Έξαρση της εορτής του αγίου Δημητρίου
 - Πλούσια υμνογραφική παραγωγή
 - ✓ 40 Κανόνες προς τιμήν του
- ❑ Επί Ιουστινιανού συντίθενται 3 Κοντάκια
 - Αποδίδονται στο Ρωμανό το Μελωδό
 - Αφορούν στον τριήμερο εορτασμό της μνήμης του Αγίου στο ναό του
- ❑ Εγκώμιο Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Ιωάννη Α΄
 - Το αρχαιότερο Εγκώμιο
 - Σε διαλογική μορφή
 - ✓ Διάλογος του αγίου Δημητρίου με εκπροσώπους ειδωλολατρών, Ιουδαίων, Αρειανών και Μανιχαίων

Μνήμη – Λειτουργική Τιμή του αγίου Δημητρίου (4)

❑ Μυροβλυσία

- Προβάλλεται στα Εγκώμια της μεταεικονομαχικής περιόδου
- Σχέση μυροβλυσίας και καθαρότητας βίου

❑ Ελλείψανο προσκύνημα (το *λύθρο*) του αγίου Δημητρίου

- Χώμα αναμεμιγμένο με το αίμα του Αγίου, που ευωδιάζε
- Φιαλίδια αίματος (*ampullae sanguinis*) του Αγίου στη Δύση
- Εύρεση φιαλιδίου αίματος του Αγίου στο ναό του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη, μετά την πυρκαγιά του 1917, κατά τις ανασκαφές των Σωτηρίου

Μνήμη – Λειτουργική Τιμή του αγίου Δημητρίου (5)

- ❑ Πρώιμη μαρτυρία διάδοσης της τιμής του στην Ανατολή, την Καππαδοκία κ.α. από τον επίσκοπο Κυπριανό
- ❑ Διάχυσης της τιμής του και εκτός Θεσσαλονίκης
- ❑ Προστάτης των Βυζαντινών αυτοκρατόρων
 - Ιουστινιανός
 - Λέων ΣΤ΄ ο Σοφός
 - ✓ Καθιέρωσε τη μνήμη του Αγίου στο παλάτι
 - ✓ Στέμμα του αγίου Δημητρίου (μνεία στο *Περί Βασιλείου Τάξεως*)
 - Βασίλειος Β΄ ο Βουλγαροκτόνος
- ❑ Δημήτρια
 - Εμπορική πανήγυρη οικουμενικής προέλευσης
 - ✓ Αναφορές του *Τιμαρίωνα* (12^{ος} αι.) στη συμμετοχή Κελτών, Ιβηριτών κ.α.

Μνήμη – Λειτουργική Τιμή του αγίου Δημητρίου (6)

- ❑ Προστάτης των Σταυροφόρων
- ❑ Εικονογραφικά εντάσσεται μεταξύ τριών στρατιωτικών Αγίων
 - Κοινές παραστάσεις με τους αγίους Θεόδωρο τον Στρατηλάτη και Γεώργιο
- ❑ Μεγάλη Εβδομάδα του αγίου Δημητρίου
 - Την καθιέρωσε ο άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης
- ❑ Αναφορές σε εορτασμό του Αγίου καθ' όλον τον Οκτώβριο (ιερομηνία)

Μνήμη – Λειτουργική Τιμή του αγίου Δημητρίου (7)

□ Τουρκοκρατία

- Η μνήμη του Αγίου ατονεί
- Μετατροπή του ναού σε τζαμί
- Πρόσβαση των χριστιανών μόνον από την αριστερή πλευρά του ναού
- Συνέχιση της σχετικής αγιολογικής και υμνογραφικής παραγωγής

□ Νεότεροι χρόνοι

- Σύνδεση της μνήμης του με την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης (26 Οκτωβρίου 1912)

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Συμεών Πασχαλίδης. «Οι Άγιοι της Θεσσαλονίκης: Η εμβληματική μορφή του αγίου Δημητρίου και η σχετική Γραμματεία». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS343/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 21.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

